

ALGUNS FRAGMENTES DE LA HISTÒRIA DE PREMIÀ DE MAR

En els nostres pobles es troben de vegades testimonis històrics dispersos que, si bé sovint no presenten *a priori* un gran interès, no deixen de complementar altres dades que hom considera de major rellevància.

Així, trobem per exemple algunes fites de terme, datables en el segle XIX, que probablement pertanyen al moment de la independència del barri mariner respecte de la seva matriu, Premià de Dalt, o d'uns anys després. En són un exemple les següents:

FITES DE TERME

1. Fita de terme

Fou trobada en el límit Premià de Mar - Vilassar de Mar, prop del Camí Ral i de l'institut, no gaire lluny del torrent de les Tartanes, l'any 1986-1987. És de granit del tipus ull de serp. Presenta restes de calç en la base, a causa de trobar-se, possiblement, al costat d'una paret.

Mesura 30 centímetres d'amplada, per 22 de llarg, per 45 cm d'alçada (138 cm amb la base; foto 1). Presenta quatre cares, totes elles amb epigrafia.

En la primera cara, les lletres mesuren 5,5 cm d'alçada i hom hi llegeix:

SN
JOAN (foto 2)

En la segona cara, les lletres mesuren 6 cm d'alçada i hom hi llegeix:

SN
PE[R]A

A l'alçada de l'«R» s'observa un ample acanalat longitudinal fet per abrasió (foto 3).

En la tercera cara, les lletres mesuren 6 cm d'alçada i hom hi llegeix:

SN
CHRIS
TOFOL

Aquí s'observa un nòdul en el granit, que agafa l'«O» sencera i part de la «T» i l'«F» (foto 4).

En la quarta cara, les lletres mesuren entre 5 i 7,5 cm d'alçada. Són més barroeres que la resta, com fetes per una mà diferent i hom hi llegeix:

SN (amb l'«S» posada en horitzontal)
JON (amb l'«N» en superíndex, subratllada i falta l'«A») (foto 5).

No creiem que es tracti de la fita que es creu que es va posar al sector de Ponent del terme de Vilassar de Mar al 1785 (SERRANO 2009, 37-38), ja que indica clarament el terme de Sant Cristòfol de Premià, que no s'esdevingué fins més de cinquanta anys després, al 1836.

2. Fita de terme

La peça es trobava originàriament en la cruïlla Riereta/torrent Santa Anna. Fou trobada desplaçada a l'alçada de l'actual plaça del Mil·lenari de Premià de Dalt, en el terme de Premià de Mar, l'any 1985. Està feta en pedra conglomerada i presenta una forma rectangular. Sembla que conserva restes fòssils del tipus *nummulites*. Presenta dues cares epigrafiades i dues anepígrafes. Li falta l'ancoratge. Mesura 66 cm d'alçada total, per 16 cm de llarg, per 16 cm d'ample (cares anepígrafes) i 22 cm d'ample (cares epigrafiades).

Les lletres mesuren entre 3 i 4 cm d'alçada.

En una cara es llegeix:

TERMINO
DE
SN. PEDRO (l'«N» en sobreíndex)
DE
PREMIÁ
Nº. 7 (foto 6)

En l'altra cara, més erosionada, hi podem llegir:

[TE]RMIN[O]
DE
[P]REMIÁ
DE MAR
Nº. 9 (foto 7)

Tampoc, en aquest cas, pensem que es tracti d'una de les fites que es van posar l'any 1838, dos anys després de declarar-se la independència de Premià de Mar de Premià de Dalt:

«El celador de caminos del gobierno superior político de la Provincia de Barcelona, José Esteve, acompañado de un escribano y dos testigos. Acompañaba a esta comisión un individuo de cada Ayuntamiento y un primer contribuyente para fijar los hitos o mojones» (COLL i BERNAD 2009: 84).

Aquestes dades es complementen en els documents de mossèn Sanabre:

«Certificat del secretari de l'Ajuntament dient que en l'arxiu hi ha les diligències següents: Govern Polític de la Prov. de Barcelona en què el celador, un escrivà i dos testimonis portaran a efecte la divisió del terme, posant les fites el 19 de setembre de 1838, vista la reial ordre del 17 d'abril de 1838 del Ministeri de la Governació, en què diu que ha donat compte a S.M. La Reina Gobernadora de la separació del barri de Premià de Mar o de baix del de munt o de Dalt» (MORAGAS i ESTRADA 1973).

Ateses les característiques epigràfiques d'aquestes peces, potser cal suposar-les posteriors als fets esmentats, datables, doncs, en la segona meitat del segle XIX.

Les peces procedents de l'arquitectura tradicional també ens forneixen alguns interessants exemples del que havia estat la vida quotidiana dels antics habitants del municipi.

ELEMENTS ARQUITECTÒNICS

1. Llinda

Llinda de casa feta en pedra calcària. Fou recuperada en enderrocar una casa de cós d'estil pescador, que corresponia al núm. 25 del carrer de Sant Miquel a Premià de Mar, l'any 1987 (foto 8)¹.

La peça sencera mesura 40 cm d'amplada per 107 cm de llargada, d'un total de 161 cm que deuria tenir en origen, ja que es troba fragmentada. Presenta un bisell inferior de 6,5 cm d'amplada i també la data 1761 en cartel·la o medalló ovalat, de 34,5 x 26 cm (foto 9).

S'hi observen també restes de pintat de calç de color grisós, que potser era blau en origen, ja que es creia que aquest color allunyava les bruixes (BOU i SERRA 1998, 14). També era creença popular des de temps antics, a Premià i a altres indrets de Catalunya, que el color blau allunyava els mosquits. Per aquesta raó, anys enrere era costum de pintar els marcs de portes i finestres d'aquest color.

2. Pica

Peça feta en granit, de forma rectangular. Fou trobada cap als anys 1982-1983 al pati de can Manent. Mesura 39 cm d'amplada, per 58 cm de llargada i 15 cm de llargada. La pica presenta una forma cònica, amb una profunditat de 10 cm i un diàmetre de 27 cm, mentre que el broc té un diàmetre de 3 cm. Es troba fragmentada en dues peces (foto 10). Probablement pot datar-se en els segles XVIII-XIX.

3. Pica

Pica rectangular feta en granit, amb sobreeixidor i forat de desguàs (foto 11). Fou trobada prop del pou de can Manent. Les seves mesures són:

- Amplada exterior: 61 cm.
- Amplada interior: 45 cm.
- Llargada exterior: 83 cm.
- Llargada interior: 67 cm.
- Alçada exterior: 24 cm (irregular)
- Alçada interior: 18 cm.

Presenta unes parets amb 8 cm de gruix. El sobreeixidor mesura 7 x 5 cm, mentre que el diàmetre del desguàs és de 4 cm (foto 12). Probablement, pot datar-se en el segle XVIII-XIX.

Aquesta peça, com l'anterior, va formar part d'un edifici emblemàtic de la població com és la masia de can Manent, una de les primeres cases de què es té constància a Premià de Mar. Es tracta de peces que, si bé foren utilitzades en l'ocupació del mas, posteriors reformes del lloc les deixaren arraconades o, tal vegada, reaprofitades.

4. Fogó

Fogó en granit. Fou trobat en la casa de cós d'estil pescador núm. 24 del carrer de Sant Francesc, datable al segle XVIII, actualment enderrocada, que havia estat propietat de Salvador Moragas. Hi havia viscut l'oncle d'en Bartomeu Morales, pescador.

Un fragment d'aquesta peça feia de llinda de la boca del forn de la casa (foto 13) i la resta es va trobar com a reompliment de la base del forn, que formava part de la cuina. Al seu costat hi havia la llar per cuinar i, a sobre, s'observava una gran campana que recollia els fums, ja que l'esmentat forn era d'una sola cuita. Això vol dir que quan es cremava la llenya el fum sortia per la boca, s'escombrava i es tirava la cendra en un forat que hi havia a la dreta i que anava a parar al cendrer o forat inferior. Un cop calent es coïa el pa i, si volien fer una altra cuita, calia repetir el procés (foto 13).

La peça, de forma rectangular (foto 14; fig. 1), presenta dos cremadors, dels quals només un es conserva sencer (foto 15; fig. 1). Les seves mesures són:

- Llargada màxima: 61,5 cm.
- Amplada: 42 cm.
- Alçada: 21 cm.
- Diàmetre extern del fogó: 19 cm.
- Diàmetre intern del fogó: 12 cm.

Molt probablement, en els cremadors es posaven a cuire atuells de cuina amb la base convexa, que encaixarien perfectament en aquesta estructura. Pot observar-se també que el seu disseny permetia perfectament la circulació de l'aire durant la combustió, a fi i efecte d'evitar que el foc s'apagués (foto 16; fig. 1, secció). Es tracta d'una peça estílicament força interessant, datable potser cap al segle XVII, ja que fou trobada reaprofitada en una casa construïda posteriorment. En qualsevol cas es tracta, fins on arriben els nostres coneixements, del fogó més antic documentat a Premià de Mar.

VALORACIÓ

Tots aquests elements, malgrat les seves diverses procedències i circumstàncies de troballa, ens testimonien una ocupació antiga del pla de Premià. Es tracta de materials majoritàriament heterogenis, inconnexos entre ells, llevat del seu únic nexa d'unió, que és haver format part de la història del poble, en un moment o altre.

Considerem que, malgrat la relativa importància de cadascun d'ells, cal procedir al seu inventari, catalogació i difusió per com ens ajuden a completar la documentació històrica local. Massa vegades, aquesta classe d'elements són menystinguts i es perden per a la recerca, ja que es consideren més com una sèrie de rampoines velles que no pas com el que realment són, o sia, documents històrics.

Sigui com sigui, aquest treball és només una mostra del que hi ha. Ens resten encara molts més testimonis de la nostra història similars a aquests per estudiar, conservar i difondre.

Joan Gómez Vinardell
Ramon Coll Monteagudo

NOTA

- 1.- Sobre les cases de cós de Premià de Mar, existeix un interessant treball, malauradament no editat (AGUADÉ i CODINA 1992).

BIBLIOGRAFIA

- AGUADÉ, A. i CODINA, J. “La casa de cos a Premià de Mar”. Arquitectura Tècnica. Treball de fi de carrera. Inèdit (1992).
- BOU, J. i SERRA, E. *Un passeig per la memòria de Can Burgada* (Tordera 1998).
- COLL, R. i BERNAD, D. *Història pintoresca de Premià de Mar* (Premià de Mar 2009).
- MORAGAS, J. i ESTRADA, T. *Erecció en Parròquia independent de Sant Cristòfol de Premià de Mar 7 de juliol de 1841*. Transcripció documental de la documentació de mossèn Josep Sanabre. Arxiu Diocesà de Barcelona. No editat. Arxiu Gómez-Fontanills (1973).
- SERRANO MÉNDEZ, A. *Vilassar de Mar 1784. Un abans i un després. Context històric i desenvolupament dels principals entorns a la segregació municipal de Vilassar de Mar* (Vilassar de Mar 2009).

Foto 1.

Foto 3.

Foto 2.

Foto 5.

Foto 4.

Foto 6.

Foto 7.

Foto 8.

Foto 9.

Foto 10.

Foto 11.

Foto 12.

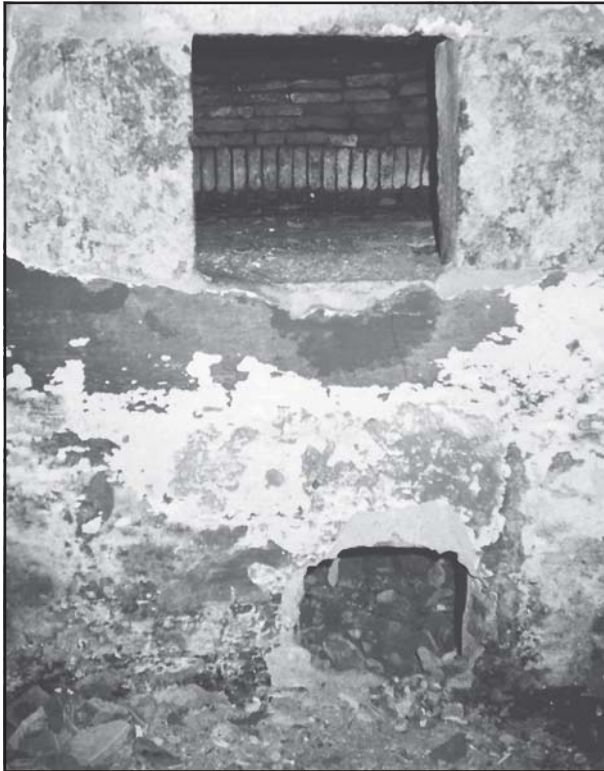

Foto 13.

Foto 14.

Foto 15.

Foto 16.

